Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
ATHANASIOS RANTOS
13 päivänä helmikuuta 2025[1]

Asia C-635/23

WBS GmbH
rikosasia, jossa asian käsittelyyn osallistuu
Generalstaatsanwaltschaft Berlin

(Ennakkoratkaisupyyntö – Kammergericht Berlin (Berliinin osavaltion ylioikeus, Saksa))

Ennakkoratkaisupyyntö – Direktiivi 2014/41/EU – Oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Eurooppalainen tutkintamääräys – 2 artiklan c alakohdan ii alakohta – Käsitteet määräyksen antava viranomainen ja muu toimivaltainen viranomainen, joka toimii tutkintaviranomaisena rikosoikeudellisessa menettelyssä – Toimivalta määrätä todisteiden hankkimisesta kansallisen oikeuden mukaisesti – Etsintätoimenpiteet, jotka edellyttävät tutkintatuomarin lupaa – 6 artiklan 1 ja 2 kohta – Eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamisen edellytykset

Johdanto

1. Voiko hallintoviranomainen, joka ei ole kansallisen oikeuden nojalla toimivaltainen määräämään tutkintatoimenpiteestä kansallisen rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä, määrätä tällaisesta toimenpiteestä toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen yrityksen osalta antamalla eurooppalaisen tutkintamääräyksen rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä annetun direktiivin 2014/41/EU[2] nojalla, ja mikäli tähän vastataan myöntävästi, millä edellytyksillä tällainen eurooppalainen tutkintamääräys voidaan antaa? Tämä on olennaisilta osin kysymys, jonka Kammergericht Berlin (Berliinin osavaltion ylioikeus, Saksa) on esittänyt nyt käsiteltävän kyseisen direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan tulkintaa koskevan ennakkoratkaisukysymyksen yhteydessä.

2. Tässä yhteydessä direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdassa, jossa määritellään eurooppalaisen tutkintamääräyksen antavan viranomaisen käsite, erotetaan toisistaan kaksi viranomaisten ryhmää: yhtäältä tarkoitetaan oikeusviranomaisia eli tämän direktiivin 2 artiklan c alakohdan i alakohdan mukaisia ”kyseessä olevassa asiassa toimivaltaista tuomaria, tuomioistuinta, tutkintatuomaria tai yleistä syyttäjää” (jäljempänä oikeusviranomaiset) ja toisaalta tämän direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan mukaisia muita viranomaisia kuin oikeusviranomaisia eli ”mitä tahansa muuta määräyksen antavan valtion määrittelemää

[1] Alkuperäinen kieli: ranska.

[2] Rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä 3.4.2014 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2014, L 130, s. 1).

toimivaltaista viranomaista, joka – – toimii tutkintaviranomaisena rikosoikeudellisessa menettelyssä ja jolla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivalta antaa todisteiden hankkimista koskeva määräys” (jäljempänä muut viranomaiset kuin oikeusviranomaiset).

3. Ennakkoratkaisupyyntö on esitetty Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojsin (korruption poistamisesta ja ehkäisemisestä vastaava virasto, Latvia; jäljempänä KNAB) antaman eurooppalaisen tutkintamääräyksen (jäljempänä riidanalainen eurooppalainen tutkintamääräys), joka koskee Saksaan sijoittautunutta WBS GmbH -nimistä yritystä, täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen yhteydessä. Tämä yritys, joka oli tämän eurooppalaisen tutkintamääräyksen perusteella suoritetun etsinnän kohteena, saattoi asian ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen käsiteltäväksi ja vetosi lähinnä siihen, että todisteet, joita oli kerätty pantaessa täytäntöön kyseistä eurooppalaista tutkintamääräystä, ei voida hyväksyä, sillä sitä ei ollut antanut direktiivissä 2014/41 tarkoitettu ”määräyksen antava viranomainen”. KNAB ei ollut tarkemmin sanoen määräyksen antanut viranomainen sen vuoksi, että yhtäältä se ei toiminut tämän direktiivin 2 artiklan c alakohdan i alakohdassa tarkoitettuna oikeusviranomaisena eikä se toisaalta täyttänyt kyseisen direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan edellytyksiä, joiden perusteella sitä voitaisiin pitää muuna toimivaltaisena viranomaisena, koska sillä ei ollut ”kansallisen lainsäädännön mukaisesti” toimivaltaa ”antaa todisteiden hankkimista koskeva määräys” sen vuoksi, että etsintätoimenpiteiden toteuttamisesta voivat Latvian oikeuden mukaan määrätä kansallisessa tapauksessa vain oikeusviranomaiset.

4. Vaikka unionin tuomioistuimella on jo ollut tilaisuus täsmentää direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan mukaisen käsitteen ”määräyksen antava viranomainen” ulottuvuutta ja selventää tässä säännöksessä tarkoitettujen oikeusviranomaisten ja muiden toimivaltaisten viranomaisten välistä eroa,[3] sitä pyydetään nyt käsiteltävässä asiassa ensi kertaa antamaan ratkaisu näiden viranomaisten jälkimmäisen ryhmän ulottuvuudesta.

Asiaa koskeva lainsäädäntö

Unionin oikeus

5. Direktiivin 2014/41 johdanto-osan 5, 7 ja 11 perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:

”(5) Puitepäätösten 2003/577/YOS[4] ja 2008/978/YOS[5] tekemisen jälkeen on käynyt selväksi, että olemassa oleva todisteiden hankkimista koskeva järjestelmä on liian pirstoutunut ja monimutkainen. Uusi lähestymistapa on sen vuoksi tarpeen.

– –

[3] Ks. tässä yhteydessä tuomio 8.12.2020, Staatsanwaltschaft Wien (Väärennetyt tilisiirtotoimeksiannot) (C-584/19, jäljempänä tuomio Staatsanwaltschaft Wien, EU:C:2020:1002), tuomio 16.12.2021, Spetsializirana prokuratura (Liikenne- ja paikkatiedot) (C-724/19, jäljempänä tuomio Spetsializirana prokuratura, EU:C:2021:1020), tuomio 2.3.2023, Staatsanwaltschaft Graz (verorikosten tutkinnan alalla toimivaltainen Düsseldorfin yksikkö) (C-16/22, jäljempänä tuomio Staatsanwaltschaft Graz, EU:C:2023:148) ja tuomio 30.4.2024, M.N. (EncroChat) (C-670/22, jäljempänä tuomio EncroChat, EU:C:2024:372).

[4] Omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa 22.7.2003 tehty neuvoston puitepäätös (EUVL 2003, L 196, s. 45).

[5] Eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten 18.12.2008 tehty neuvoston puitepäätös (EUVL 2008, L 350, s. 72).

(7) Tämä uusi lähestymistapa perustuu yhteen ainoaan välineeseen, eurooppalaiseen tutkintamääräykseen. Eurooppalainen tutkintamääräys on määrä antaa tarkoituksin saada yksi tai useampi erityinen tutkintatoimenpide suoritetuksi eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanevassa valtiossa, jäljempänä 'täytäntöönpanovaltio', todisteiden hankkimista varten. Tämä sisältää sellaisten todisteiden hankkimisen, jotka jo ovat täytäntöönpanoviranomaisen hallussa.

– –

(11) Eurooppalainen tutkintamääräys olisi valittava silloin, kun tutkintatoimenpiteen täytäntöönpano vaikuttaa käsillä olevaan asiaan nähden oikeasuhteiselta, riittävältä ja soveltuvalta. Määräyksen antavan viranomaisen olisi siksi selvitettävä, ovatko etsityt todisteet tarpeen ja oikeassa suhteessa menettelyn tarkoitukseen nähden, onko valittu tutkintatoimenpide välttämätön ja oikeassa suhteessa kyseessä olevien todisteiden hankkimiseen nähden ja onko toinen jäsenvaltio otettava mukaan näiden todisteiden hankkimiseen antamalla eurooppalainen tutkintamääräys. Sama arviointi olisi suoritettava vahvistusmenettelyssä, jos tämän direktiivin mukaisesti vaaditaan eurooppalaisen tutkintamääräyksen vahvistamista. – –"

6. Tämän direktiivin 1 artiklan otsikkona on "Eurooppalainen tutkintamääräys ja velvollisuus panna se täytäntöön", ja siinä säädetään seuraavaa:

"1. Eurooppalainen tutkintamääräys on jäsenvaltion, jäljempänä 'määräyksen antanut valtio', oikeusviranomaisen antama tai vahvistama oikeudellinen päätös, jonka tarkoituksena on, että toisessa jäsenvaltiossa, jäljempänä 'täytäntöönpanovaltio', suoritetaan yksi tai useampi yksittäinen tutkintatoimenpide tarkoituksin hankkia todisteita tämän direktiivin mukaisesti.

Eurooppalainen tutkintamääräys voidaan antaa myös sellaisten todisteiden hankkimiseksi, jotka jo ovat täytäntöönpanovaltion toimivaltaisten viranomaisten hallussa.

2. Jäsenvaltioiden on pantava eurooppalainen tutkintamääräys täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen pohjalta ja tämän direktiivin mukaisesti.

– –"

7. Kyseisen direktiivin 2 artiklan, jonka otsikkona on "Määritelmät", c alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Tässä direktiivissä sovelletaan seuraavia määritelmiä:

c) 'määräyksen antavalla viranomaisella' tarkoitetaan

i) kyseessä olevassa asiassa toimivaltaista tuomaria, tuomioistuinta, tutkintatuomaria tai yleistä syyttäjää; tai

ii) mitä tahansa muuta määräyksen antavan valtion määrittelemää toimivaltaista viranomaista, joka kyseessä olevassa tapauksessa toimii tutkintaviranomaisena rikosoikeudellisessa menettelyssä ja jolla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivalta antaa todisteiden hankkimista koskeva määräys. Määräyksen antavan valtion tuomarin, tuomioistuimen, tutkintatuomarin tai yleisen syyttäjän on lisäksi vahvistettava eurooppalainen

tutkintamääräys, ennen kuin se toimitetaan täytäntöönpanoviranomaiselle, sen jälkeen kun on ensin tutkittu sen vastaavan tämän direktiivin mukaisia eurooppalaisten tutkintamääräyksen antamista koskevia, erityisesti 6 artiklan 1 kohdassa säädettyjä edellytyksiä. Jos oikeusviranomainen on vahvistanut eurooppalaisen tutkintamääräyksen, tuota viranomaista voidaan pitää eurooppalaisen tutkintamääräyksen toimittamista varten myös määräyksen antaneena viranomaisena.”

8. Saman direktiivin 6 artiklan otsikkona on ”Eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamisen ja toimittamisen edellytykset”, ja sen sanamuoto on seuraava:

”1. Määräyksen antava viranomainen voi antaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen vain, jos seuraavat edellytykset ovat täyttyneet:

a) eurooppalaisen tutkintamääräyksen antaminen on välttämätöntä ja oikeassa suhteessa 4 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen tarkoitukseen nähden ottaen huomioon epäillyn tai syytteessä olevan henkilön oikeudet; ja

b) eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä mainittu yksi tai useampi tutkintatoimenpide olisi voitu määrätä samoin edellytyksin vastaavassa kansallisessa tapauksessa.

2. Määräyksen antavan viranomaisen on kussakin tapauksessa arvioitava 1 kohdassa tarkoitetut edellytykset.

3. Jos täytäntöönpanoviranomaisella on syytä katsoa, että 1 kohdassa tarkoitetut edellytykset eivät ole täyttyneet, se voi kuulla määräyksen antanutta viranomaista siitä, miten tärkeää eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpano on. Määräyksen antanut viranomainen voi tämän kuulemisen jälkeen päättää peruuttaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen.”

9. Direktiivin 2014/41 9 artiklan otsikkona on ”Tunnustaminen ja täytäntöönpano”, ja sen 1–3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Täytäntöönpanoviranomaisen on tunnustettava tämän direktiivin mukaisesti toimitettu eurooppalainen tutkintamääräys ilman muita muodollisuuksia ja varmistettava sen täytäntöönpano samalla tavalla ja samoja sääntöjä noudattaen, kuin jos täytäntöönpanovaltion viranomainen olisi määrännyt kyseessä olevan tutkintatoimenpiteen, paitsi jos tuo viranomainen päättää vedota johonkin tässä direktiivissä tarkoitettuun eurooppalaisen tutkintamääräyksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteeseen taikka täytäntöönpanon lykkäämisperusteeseen.

2. Täytäntöönpanoviranomaisen on noudatettava määräyksen antaneen viranomaisen nimenomaan osoittamia muodollisuuksia ja menettelyjä, jollei tässä direktiivissä ole toisin säädetty ja edellyttäen, että sellaiset muodollisuudet ja menettelyt eivät ole täytäntöönpanovaltion lainsäädännön perusperiaatteiden vastaisia.

3. Jos täytäntöönpanoviranomainen vastaanottaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen, jota ei ole antanut 2 artiklan c alakohdassa tarkemmin säädetty määräyksen antanut viranomainen, täytäntöönpanoviranomaisen on palautettava eurooppalainen tutkintamääräys määräyksen antaneeseen valtioon.”

Latvian oikeus

10. Eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista koskeva Latvian oikeudellinen kehys vahvistetaan 11.5.2005 annetun rikosprosessilain (Kriminālprocesa likums)[6] 887^1–887^3 §:ssä. Tämän lain 887^1 §:n 1 momentissa säädetään, että jos rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä on tarpeen suorittaa menettelyllinen toimi Euroopan unionin toisen jäsenvaltion alueella ennen syytteiden nostamista, menettelystä vastaava viranomainen arvioi laatiessaan eurooppalaisen tutkintamääräyksen sen oikeasuhteisuutta ja tarpeellisuutta suhteessa tutkinnan kohteena olevaan rikokseen, minkä jälkeen tutkinnan johtamisesta vastaava syyttäjä tarkistaa myös sen, että unionin jäsenvaltiolta haettu prosessitoimi täyttää lain vaatimukset, sekä arvioi sen tarpeellisuutta ja oikeasuhteisuutta suhteessa tutkinnan kohteena olevaan rikokseen. Ennen eurooppalaisen tutkintamääräyksen laatimista menettelystä vastaava viranomainen toteuttaa kaikki toimenpiteet, jotka olisivat tarpeen, jos menettelyllinen toimi pantaisiin täytäntöön Latviassa.

11. Etsinnöistä säädetään kyseisen lain 179–185 §:ssä. Sen 179 §:n 1 momentissa määritellään etsinnällä tarkoitettavan tutkintatoimenpidettä, jonka tarkoituksena on tilojen, maa-alueen, ajoneuvon tai henkilön tutkiminen pakkotoimin etsityn esineen paikallistamiseksi ja ottamiseksi haltuun, jos on järkeviä syitä epäillä, että se sijaitsee etsinnän kohteena olevissa tiloissa.

12. Saman lain 180 §:n 1 momentissa säädetään, että etsintä suoritetaan tutkintatuomarin tai tuomioistuimen päätöksen nojalla. Tutkintatuomari perustaa päätöksensä menettelyä johtavan henkilön ehdotukseen ja sen liitteenä olevaan aineistoon.

Pääasian kohteena oleva riita-asia, ennakkoratkaisukysymys ja asian käsittely unionin tuomioistuimessa

13. KNAB pani 5.4.2019 vireille rikosoikeudellisen menettelyn Riikaan (Latvia) sijoittautuneen säätiön toimihenkilöitä vastaan, koska se epäili laajamittaista petosta, lainvastaista toiselle kuuluvan omaisuuden laajamittaista hukkaamista sekä asiakirjojen väärentämistä ja väärennettyjen asiakirjojen käyttämistä. KNAB piti tutkintansa yhteydessä tarpeellisena järjestää etsintä yritysten FF GmbH ja WBS GmbH Berliinissä (Saksa) sijaitsevissa toimitiloissa ja vaati Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesan (Riian kaupungin Vidzemen esikaupungin tuomioistuin, Latvia) tutkintatuomaria hyväksymään nämä tutkintatoimenpiteet Latvian rikosprosessilain 179 ja 180 §:n mukaisesti.

14. Tutkintatuomari hyväksyi KNAB:n vaatimuksen 24.4.2019 tehdyillä päätöksillä ja perusteli päätöstään yhtäältä sillä, että oli kohtuullista ajatella, että näissä toimitiloissa oli saatavilla menettelyn kannalta merkityksellisiä asiakirjoja, tietojen tallennusvälineitä ja esineitä, ja toisaalta sillä, että etsinnällä pyrittiin niiden löytämiseen ja takavarikointiin ja että toimenpide oli välttämätön ja oikeasuhteinen.

15. KNAB antoi 25.4.2019 direktiivin 2014/41/EU 2 artiklan c alakohdan ii alakohdassa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena riidanalaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen, jolla se pyysi Saksan liittotasavaltaa kuulemaan kahta todistajaa sekä panemaan täytäntöön edellä mainitut etsintämääräykset. Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūra (jäljempänä Latvian tasavallan yleisen syyttäjän virasto) vahvisti tämän eurooppalaisen tutkintamääräyksen ja toimitti sen Staatsanwaltschaft Berlinille (jäljempänä Berliinin syyttäjänvirasto, Saksa).

[6] *Latvijas Vēstnesis*, 2005, nro 74.

16. Amtsgericht Berlin-Tiergarten (Berlin-Tiergartenin alioikeus, Saksa) määräsi Berliinin syyttäjänviraston asiaa koskevan hakemuksen perusteella yritysten FF ja WBS toimitiloissa järjestettävästä etsinnästä. 13.5.2019 toteutetuissa etsinnöissä takavarikoitiin useita todisteita.

17. Pääasiassa WBS saattoi asian Kammergericht Berlinin (Berliinin osavaltion ylioikeus), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, käsiteltäväksi ja vaati kyseistä tuomioistuinta muun muassa toteamaan, että Saksassa riidanalaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanemiseksi takavarikoitujen todisteiden luovuttaminen Latvian tasavaltaan ei ollut sallittua.

18. WBS vetosi hakemuksensa tueksi muun muassa tuomioon Spetsializirana prokuratura, jossa unionin tuomioistuin oli sen mukaan todennut, että eurooppalaisen tutkintamääräyksen, joka koskee tutkintatoimenpidettä, josta määrääminen kuuluu määräyksen antaneen valtion oikeuden mukaan vain tuomioistuimille, voi antaa vain tuomioistuin. Tässä tapauksessa riidanalaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen oli antanut KNAB, joka ei ole tuomioistuin, vaikka Latvian oikeuden nojalla kansallisessa menettelyssä todisteiden takavarikointiin johtavista etsintätoimenpiteistä voivat määrätä vain tuomioistuimet. Tässä yhteydessä Latvian tasavallan yleisen syyttäjän viraston tälle eurooppalaiselle tutkintamääräykselle antama vahvistus on koskenut sellaisen viranomaisen antamaa eurooppalaista tutkintamääräystä, joka ei ole ollut toimivaltainen.

19. Berliinin syyttäjänvirasto kysyi Latvian tasavallan yleisen syyttäjän virastolta, voisiko tällä kertaa tuomioistuin mahdollisesti antaa riidanalaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen uudelleen. Viimeksi mainittu vastasi kieltävästi, koska Latvian tasavallan lainsäädännössä ei säädetä tätä koskevasta oikeusperustasta. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin määräsi tässä yhteydessä takavarikoitujen todisteiden luovuttamisen lykkäämisestä.

20. Tämä tuomioistuin haluaa ennen ratkaisun antamista tuomioistuinten yhteistyöhön liittyvän toimenpiteen hyväksymisestä selvittää, onko, kuten WBS väittää, tuomiosta Spetsializirana prokuratura johtuvia periaatteita sovellettava pääasiassa, minkä perusteella todisteiden luovuttamista riidanalaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanemiseksi ei pitäisi hyväksyä,[7] vai onko pikemminkin niin, kuten KNAB väittää, että se, että määräyksen antaneen valtion tuomioistuin on hyväksynyt tutkintatoimenpiteet etukäteen direktiivissä 2014/41 säädettyjen tutkinta- ja perusteluvelvoitteiden mukaisesti, riittää näiden todisteiden luovuttamiseksi.

21. Näissä olosuhteissa Kammergericht Berlin (Berliinin osavaltion ylioikeus) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Voiko eurooppalaisen tutkintamääräyksen, joka koskee toimenpidettä, josta määräyksen antaneen valtion lainsäädännön nojalla määräävät tuomioistuimet, antaa direktiivin [2014/41] 2 artiklan c alakohdan ii alakohdassa tarkoitettu muu toimivaltainen viranomainen yhteistyössä vahvistavan viranomaisen, joka ei ole tuomioistuin, kanssa, kun määräyksen antavan valtion tuomioistuin on aiemmin hyväksynyt tutkintatoimenpiteen ja täyttänyt siinä yhteydessä direktiivissä 2014/41/EU säädetyt tutkinta- ja perusteluvelvoitteet?”

[7] Berlinin syyttäjänvirasto olisi tällöin velvollinen palauttamaan eurooppalaisen tutkintamääräyksen Latvian tasavaltaan direktiivin 2014/41 9 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

22. Kirjallisia huomautuksia ovat unionin tuomioistuimelle esittäneet WBS, Saksan, Viron, Latvian, Puolan ja Portugalin hallitukset sekä Euroopan komissio. Kaikki nämä osapuolet Viron ja Portugalin hallituksia lukuun ottamatta sekä Ruotsin hallitus ovat lisäksi esittäneet näkemyksensä 13.11.2014 pidetyssä suullisessa käsittelyssä.

Oikeudellinen arviointi

23. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ennakkoratkaisukysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan ii alakohtaa tulkittava siten, että viranomaista, joka ei ole oikeusviranomainen ja joka toteuttaa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti erityisiä tutkintatoimenpiteitä, jotka oikeusviranomainen on vahvistanut ennen niiden panemista täytäntöön jossain toisessa jäsenvaltiossa, voidaan pitää kyseisessä säännöksessä tarkoitettuna ”määräyksen antavana viranomaisena”, vaikka tällaisten tutkintatoimenpiteiden toteuttaminen täysin kansallisessa tapauksessa kuuluu oikeusviranomaisten yksinomaiseen toimivaltaan.

24. Tähän kysymykseen on mielestäni vastattava myöntävästi jäljempänä esittämistäni syistä.

Alustavia huomautuksia

25. Heti aluksi on muistutettava siitä, että direktiivillä 2014/41 on korvattu aikaisempi pirstoutunut ja monimutkainen järjestelmä todisteiden hankkimiseksi rajatylittävissä asioissa ottamalla käyttöön yksinkertainen ja tehokkaampi järjestelmä, joka perustuu yhteen ainoaan välineeseen eli eurooppalaiseen tutkintamääräykseen. Tällä järjestelmällä pyritään helpottamaan ja nopeuttamaan oikeudellista yhteistyötä, jotta voitaisiin myötävaikuttaa sellaisen unionille asetetun tavoitteen toteutumiseen, jonka mukaan siitä tulee vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuva alue, sen vankan luottamuksen perusteella, jonka on vallittava jäsenvaltioiden välillä.[8] Eurooppalainen tutkintamääräys on siis väline, joka kuuluu SEUT 82 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun rikosoikeuden alalla tehtävään oikeudelliseen yhteistyöhön, joka perustuu tuomioistuinten tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen. Tämä periaate, joka muodostaa rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön kulmakiven, perustuu itse puolestaan keskinäiseen luottamukseen ja kumottavissa olevaan olettamaan siitä, että muut jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta ja erityisesti perusoikeuksia.[9]

26. Direktiivin 2014/41 1 artiklan 1 kohdassa määritellään tässä asiayhteydessä eurooppalainen tutkintamääräys siten, että sillä tarkoitetaan jäsenvaltion oikeusviranomaisen antamaa tai vahvistamaa oikeudellista päätöstä, jonka tarkoituksena on, että toisessa jäsenvaltiossa suoritetaan yksi tai useampi yksittäinen tutkintatoimenpide tarkoituksin hankkia todisteita kyseisen direktiivin mukaisesti, mukaan luettuna todisteet, jotka jo ovat viimeksi mainitun jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten hallussa.[10]

[8] Ks. esim. direktiivin 2014/41 johdanto-osan 5–8, 21 ja 38 perustelukappale sekä tuomio Staatsanwaltschaft Wien (39 kohta), Spetsializirana prokuratura (36 kohta), Staatsanwaltschaft Graz (42 kohta) ja EncroChat (86 kohta).

[9] Ks. esim. direktiivin 2014/41 johdanto-osan 2, 6 ja 19 perustelukappale sekä tuomio Staatsanwaltschaft Wien (40 kohta), tuomio 11.11.2021, Gavanozov II (C-852/19, jäljempänä tuomio Gavanozov II, EU:C:2021:902, 54 kohta) ja tuomio EncroChat (99 kohta).

[10] Ks. tuomio Staatsanwaltschaft Wien (41 kohta), tuomio 2.9.2021, Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münster (C-66/20, EU:C:2021:670, 39 kohta) ja tuomio EncroChat (71 kohta).

27. Direktiivin 2014/41 1 artiklan 2 kohdan sanamuodon mukaan jäsenvaltioiden on pantava eurooppalainen tutkintamääräys täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen pohjalta ja kyseisen direktiivin säännösten mukaisesti. Tämän direktiivin 2014/41 9 artiklan 1 kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomaisen on tunnustettava eurooppalainen tutkintamääräys ilman muita muodollisuuksia ja varmistettava sen täytäntöönpano samalla tavalla ja samoja sääntöjä noudattaen, kuin jos täytäntöönpanovaltion viranomainen olisi määrännyt kyseessä olevan tutkintatoimenpiteen. Saman säännöksen perusteella tämä viranomainen voi päättää olla panematta eurooppalaista tutkintamääräystä täytäntöön vetoamalla johonkin tuossa direktiivissä tarkoitettuun eurooppalaisen tutkintamääräyksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteeseen taikka täytäntöönpanon lykkäämisperusteeseen. Lisäksi direktiivin 2014/41 9 artiklan 3 kohdassa säädetään, että jos täytäntöönpanoviranomainen vastaanottaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen, jota ei ole antanut direktiivin 2 artiklan c alakohdassa tarkoitettu määräyksen antanut viranomainen, täytäntöönpanoviranomaisen on palautettava kyseinen määräys määräyksen antaneeseen valtioon. [11]

28. Tässä yhteydessä direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdassa määritetään tässä direktiivissä käytetty määräyksen antavan viranomaisen käsite. Tämän säännöksen mukaan tällaisella viranomaisella voidaan siis tarkoittaa joko sen i alakohdan mukaan ”kyseessä olevassa asiassa toimivaltaista tuomaria, tuomioistuinta, tutkintatuomaria tai yleistä syyttäjää” [12] tai tässä ennakkoratkaisupyynnössä tulkinnan kohteena olevan ii alakohdan ensimmäisen virkkeen mukaan ”mitä tahansa muuta määräyksen antavan valtion määrittelemää toimivaltaista viranomaista, joka kyseessä olevassa tapauksessa toimii tutkintaviranomaisena rikosoikeudellisessa menettelyssä ja jolla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivalta antaa todisteiden hankkimista koskeva määräys”. [13]

29. Kyseisen direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan toisesta virkkeestä ilmenee lisäksi, että kun eurooppalaisen tutkintamääräyksen antaa muu viranomainen kuin oikeusviranomainen, saman direktiivin 2 artiklan c alakohdan i alakohdassa tarkoitetun oikeusviranomaisen, joka on velvollinen tutkimaan, että kyseinen päätös vastaa direktiivin 2014/41 mukaisia eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista koskevia edellytyksiä, erityisesti 6 artiklan 1 kohdassa säädettyjä edellytyksiä, on vahvistettava se ennen sen toimittamista täytäntöönpanoviranomaiselle. [14] Saman säännöksen kolmannessa virkkeessä säädetään lopuksi, että tällaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen vahvistanutta oikeusviranomaista ”voidaan” pitää eurooppalaisen tutkintamääräyksen toimittamista varten ”myös” määräyksen antaneena viranomaisena.

30. Edellä esitetystä ilmenee, että hallintoviranomaisen kaltainen muu viranomainen kuin oikeusviranomainen kuuluu lähtökohtaisesti direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan käsitteen ”määräyksen antava viranomainen” soveltamisalaan tämän ratkaisuehdotuksen edellisessä kohdassa mainituissa olosuhteissa eli kun yhtäältä sillä on

[11] Ks. tuomio 2.9.2021, Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münster (C-66/20, EU:C:2021:670, 40 kohta).

[12] Näitä neljää viranomaista, jotka luetellaan tyhjentävästi, pidetään direktiivin 2014/41 mukaisina oikeusviranomaisina, koska ne voivat osallistua oikeudenkäyttöön (ks. tuomio Staatsanwaltschaft Graz (30–32 ja 37 kohta)).

[13] Direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan viittaus mihin tahansa muihin viranomaisiin ilmaisee, että kaikkia muita viranomaisia kuin tämän direktiivin 2 artiklan c alakohdan i alakohdassa tarkoitettuja oikeusviranomaisia on tutkittava kyseisen direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan näkökulmasta. Tätä ilmaisua on siis tulkittava siten, että sillä tarkoitetaan kaikkia toimeenpanovaltaa harjoittavia viranomaisia (ks. saman direktiivin 4 artiklan b alakohta ja tuomio Staatsanwaltschaft Graz (34 ja 35 kohta)).

[14] Ks. vastaavasti tuomio Staatsanwaltschaft Graz (27 ja 28 kohta).

toimivalta toimia tutkintaviranomaisena rikosoikeudellisessa menettelyssä [15] ja kun toisaalta oikeusviranomainen vahvistaa sen antaman eurooppalaisen tutkintamääräyksen ennen sen toimittamista täytäntöönpanovaltioon. [16]

31. Tässä tapauksessa on kiistatonta, että KNAB, joka ei ole oikeusviranomainen, on toiminut Latvian oikeuden nojalla viranomaisena, joka on vastuussa tutkinnasta rikosoikeudellisessa menettelyssä. [17] Latvian tasavallan yleisen syyttäjän virasto, joka on epäilyksettä tämän direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdassa tarkoitettu oikeusviranomainen, on vahvistanut riidanalaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen ennen sen toimittamista täytäntöönpanovaltioon. [18]

32. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ilmaisemat epäilykset koskevat sen sijaan sitä, täyttääkö KNAB kyseisen direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan edellytyksen, joka mainitaan tämän ratkaisuehdotuksen 28 kohdassa ja jonka mukaan kyseessä on oltava viranomainen, jolla on ”*kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivalta antaa todisteiden hankkimista koskeva määräys*”, koska vaikka Latvian oikeuden nojalla [19] kansallisen rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä pääasian kohteena olevat tutkintatoimenpiteet eli etsinnät perustuvat toimivaltaisen tutkintaviranomaisen, kuten KNAB:n, ehdotukseen, ne on suoritettava tutkintatuomarin tai tuomioistuimen päätöksen perusteella, joten ne kuuluvat oikeusviranomaisten yksinomaiseen toimivaltaan.

33. Tämä kysymys tulee ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan sitä suuremmalla syyllä esiin sen vuoksi, että unionin tuomioistuin totesi tuomiossa Spetsializirana prokuratura, että direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan ii alakohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että syyttäjällä on toimivalta antaa eurooppalainen tutkintamääräys, jolla pyritään hankkimaan televiestintään liittyviä liikenne- ja paikkatietoja, kun vastaavassa kansallisessa tapauksessa tällaisten tietojen hankkimista koskevan tutkintatoimenpiteen toteuttaminen kuuluu tuomarin toimivaltaan.

34. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti tätä säännöstä tulkittaessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä säännöstöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa se on, ja erityisesti tämän säännöstön syntyhistoria. [20]

15 Ks. tuomio Spetsializirana prokuratura (29 kohta) ja tuomio Staatsanwaltschaft Graz (33 ja 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

16 Ks. esim. tuomio Staatsanwaltschaft Wien (46 kohta). Euroopan oikeudellisen verkoston (EJN) 20.9.2021 julkaisemassa raportissa, joka on saatavilla sen verkkosivustolla (osoittteessa https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_RegistryDoc/EN/3115/0/0), todetaan, että Latvian tasavallan lisäksi on useita jäsenvaltioita, jotka ovat nimenneet hallintoviranomaisia ”määräyksen antaviksi viranomaisiksi”; näitä ovat muun muassa Itävallan tasavalta, Belgian kuningaskunta, Saksan liittotasavalta, Unkarin tasavalta ja Puolan tasavalta.

17 Rikosprosessilain 386 §:n 6 momentin nojalla KNAB on tutkintaviranomainen, joka voi tämän lain 27 §:n mukaisesti toimia rikosoikeudellisessa menettelyssä johtavana ”menettelystä vastaavana viranomaisena”.

18 Ks. yleisestä syyttäjästä 19.5.1994 annettu laki (Prokuratūras likums) (Latvijas Vēstnesis, 2004, nro 65) 1 §:n 1 momentti. Yleinen syyttäjä kuuluu direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan i alakohdassa tarkoitettuihin oikeusviranomaisiin, joilla on toimivalta vahvistaa eurooppalainen tutkintamääräys (ks. tuomio Staatsanwaltschaft Wien (53 kohta)).

19 Ks. rikosprosessilain 180 §:n 1 momentti.

20 Ks. vastaavasti esim. tuomio 17.4.2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, 44 kohta), tuomio Staatsanwaltschaft Wien (49 kohta), tuomio 28.10.2022, Generalstaatsanwaltschaft München (Luovutus ja ne bis in idem -periaate) (C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, 67 kohta) ja tuomio Staatsanwaltschaft Graz (25 kohta).

Sanamuodon mukainen tulkinta

35. Huomautettakoon ensinnäkin tämän ratkaisuehdotuksen 28 kohdassa mainitun direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan *sanamuodosta*, että tässä säännöksessä ei säädetä, että hallintoviranomaisen olisi kuuluakseen määräyksen antavan viranomaisen käsitteen piiriin välttämättä oltava toimivaltainen viranomainen toteuttamaan samat toimenpiteet kansallisessa tapauksessa.

36. Kyseisessä säännöksessä ei näet edellytetä sitä, että viranomaisen, jolla olisi tosiasiallisesti ollut toimivalta määrätä todisteiden hankkimisesta ”vastaavassa kansallisessa tapauksessa”, olisi välttämättä annettava eurooppalainen tutkintamääräys, kuten WBS ja komissio lähinnä väittävät, vaan siinä ainoastaan täsmennetään, että tällä viranomaisella on oltava ”kansallisen lainsäädännön mukaisesti” toimivalta antaa näiden todisteiden hankkimista koskeva määräys. Näitä kahta virkettä ei näet voida pitää synonyymeinä, sillä ilmaisulla ”kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivalta antaa todisteiden hankkimista koskeva määräys” ei viitata millään tavoin mahdolliseen samankaltaisuuteen vastaavan kansallisen tapauksen kanssa. Sama säännös ei ole myöskään esteenä sille, että eurooppalaisen tutkintamääräyksen antaa viranomainen, jolla on määräyksen antavan valtion oikeuden mukaan toimivalta toimia tutkintaviranomaisena mutta joka ei ole viranomainen, joka olisi määrännyt tästä samasta toimenpiteestä kansallisessa tilanteessa.

37. Kuten tämän ratkaisuehdotuksen 25 kohdassa muistutetaan, tässä yhteydessä direktiivillä 2014/41 käyttöön otettu järjestelmä perustuu keskinäiseen luottamukseen sekä siihen kumottavissa olevaan olettamaan, että muut jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta. Tästä syystä kyseisen direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdassa jätetään yksinomaan määräyksen antavalle valtiolle toimivalta ”määritellä” muut toimivaltaiset viranomaiset kuin oikeusviranomaiset ja viitataan tältä osin nimenomaisesti sen kansalliseen oikeuteen samalla kun siinä täsmennetään erilaiset aineelliset edellytykset, joista siinä on säädettävä. Näin ollen on yksin määräyksen antavan valtion tehtävänä määritellä muut viranomaiset kuin oikeusviranomaiset, joilla on toimivalta antaa eurooppalainen tutkintamääräys, kunhan kyseisen direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdassa vahvistetut edellytykset täyttyvät. Päinvastaista tulkintaa ei voitaisi hyväksyä, sillä muussa tapauksessa tältä säännökseltä ja erityisesti vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelta vietäisiin kokonaan tehokas vaikutus. [21]

38. On siis arvioitava yksinomaan tämän ratkaisuehdotuksen 30 kohdassa mainittujen direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan ii alakohdassa vahvistettujen edellytysten valossa, voidaanko KNAB:n kaltaista hallintoviranomaista pitää tässä direktiivissä tarkoitettuna ”määräyksen antavana viranomaisena”. Tilanne näyttää tosiasiallisesti olevan sellainen tässä tapauksessa.

39. Yhtäältä KNAB:llä on näet kiistatta vastuita, joiden perusteella se voi toimia direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan ii alakohdassa tarkoitettuna ”tutkintaviranomaisena”, koska se toimii kansallisen oikeuden nojalla ”menettelystä vastaavana viranomaisena” taistelua korruptiota vastaan koskevan rikosoikeudellisen menettelyn varhaisessa vaiheessa sekä kansallisen että rajatylittävän rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä. Tässä yhteydessä Latvian hallituksen sekä kirjallisista että suullisista huomautuksista ilmenee, että rikosprosessilain 27 artiklan nojalla KNAB ”menettelystä vastaavana viranomaisena” ”1) huolehtii rikosoikeudellisen menettelyn kulusta ja siihen liittyvien asiakirjojen hoidosta, 2) tekee päätöksiä rikosoikeudellisen menettelyn

[21] Unionin tuomioistuin on esimerkiksi jo todennut, että jäsenvaltion veroviranomaista, joka tosin kuuluu kyseisen valtion toimeenpanoelimiin mutta suorittaa kansallisen lainsäädännön nojalla verorikostutkintaa syyttäjäviranomaisen sijasta, voidaan pitää saman direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdassa tarkoitettuna ”määräyksen antavana viranomaisena” (ks. tuomio Staatsanwaltschaft Graz (46 kohta)).

kulusta, 3) käyttää itse tai muiden virkamiesten välityksellä julkista valtaa rikosoikeudellisen menettelyn asianomaisessa vaiheessa, 4) vaatii jokaista noudattamaan rikosoikeudellisen menettelyn liittyviä velvoitteitaan ja menettelysääntöjä sekä 5) huolehtii siitä, että rikosoikeudelliseen menettelyyn osallistuvat henkilöt kykenevät käyttämään laissa säädettyjä oikeuksia”.

40. Tätä toteamusta ei voida kyseenalaistaa sen seikan perusteella, että Latvian oikeuden nojalla KNAB ei voi sellaisten tutkintatoimenpiteiden yhteydessä, jotka voivat merkitä puuttumista ihmisen yksityisyyteen, kuten etsinnät, hyväksyä tällaisia toimenpiteitä, vaan se voi ainoastaan ehdottaa niitä tutkintatuomarille, joka on yksin toimivaltainen määräämään niistä. Kuten Latvian hallitus on esittänyt, tutkintatuomarin päätös on näet pikemminkin lupa KNAB:n ehdottamalle etsinnälle kuin itsenäinen päätös, joka perustuu tutkintatuomarin itsenäisiin arviointeihin riidanalaisen tutkinnan tosiseikoista. Latvian hallituksen huomautuksista ilmenee tarkemmin sanoen, että Latvian rikosprosessijärjestelmässä tutkintatuomari valvoo ensisijaisesti ihmisoikeuksien noudattamista rikosoikeudellisissa menettelyissä eikä eri tutkintatoimenpiteiden tarkoituksenmukaisuutta. Latvian hallitus katsoo siis lisäksi, että se, että tutkintatuomari on viranomainen, joka määrää etsinnästä, ei kuitenkaan merkitse sitä, että kansallisessa laissa annettaisiin sille vastuu suorittaa tutkinta rikosoikeudellisissa menettelyissä ”menettelystä vastaavan viranomaisen” sijasta. KNAB on siis edelleen ”menettelystä vastaava viranomainen”, jolle kuuluu tehtävä ehdottaa tutkintatoimenpiteitä ja arvioida niiden tarpeellisuutta tämän tutkinnan tavoitteen saavuttamiseksi.

41. Toisaalta on niin ikään kiistatonta, että myös direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan toisen virkkeen edellytys, jonka mukaan oikeusviranomaisen on vahvistettava eurooppalainen tutkintamääräys, täyttyy. Kuten käsitteen ”vahvistaminen” tavanomaisesta merkityksestä ilmenee, tämä prosessi edellyttää, että oikeusviranomainen vahvistaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen lainmukaisuuden. Latvian oikeuden mukaisesti riidanalaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen on vahvistanut Latvian tasavallan yleisen syyttäjän virasto, joka selvitettyään, että hankitut todisteet ja valitut tutkintatoimenpiteet olivat tarpeellisia ja oikeassa suhteessa tutkinnan tavoitteisiin, toimitti sen Berliinin syyttäjänvirastoon pantavaksi täytäntöön Saksassa. Tämä vahvistustoimi on tämän eurooppalaisen tutkintamääräyksen perustana ja tekee siitä tämän direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa edellytetyn ”oikeudellisen päätöksen”. Vaikuttaa siis siltä, että on merkityksetöntä, että vastaavassa kansallisessa tapauksessa oikeusviranomaisen olisi pitänyt toteuttaa nämä tutkintatoimenpiteet, koska se, että yleisen syyttäjän virasto on vahvistanut riidanalaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen, antaa mahdollisuuden rinnastaa yleinen syyttäjä tämän päätöksen tekijään.[22] Juuri tästä syystä kyseisen direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan kolmannessa virkkeessä säädetään, että jos tutkintamääräyksen vahvistaa oikeusviranomainen, myös sitä ”voidaan” pitää määräyksen antavana viranomaisena eurooppalaisen tutkintamääräyksen toimittamiseksi; täten unionin lainsäätäjä on jättänyt tämän mahdollisuuden jäsenvaltioiden harkintavaltaan.

42. Edellä esitetystä ilmenee, että kun otetaan direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan sanamuoto huomioon, se ei ole esteenä sille, että muu viranomainen kuin oikeusviranomainen, joka määrää kansallisen oikeutensa mukaisesti erityisistä tutkintatoimenpiteistä, jotka oikeusviranomainen vahvistaa ennen kuin ne pannaan täytäntöön

[22] Ks. vastaavasti tuomio 10.11.2016, Özçelik (C-453/16 PPU, EU:C:2016:860, 30 kohta), joka koski menettelyä, jossa yleinen syyttäjä vahvistaa poliisiviranomaisen antaman kansallisen pidätysmääräyksen, sekä tuomio 9.10.2019, NJ (Wienin yleisen syyttäjän virasto) (C-489/19 PPU, EU:C:2019:849, 46 kohta), joka liittyy pidätysmääräyksen hyväksymismenettelyyn Itävallan tasavallan yleisen syyttäjän viraston antaman pidätysmääräyksen avulla.

toisessa jäsenvaltiossa, voidaan pitää tässä säännöksessä tarkoitettuna ”määräyksen antavana viranomaisena” siinäkin tapauksessa, että tällaisista tutkintatoimenpiteistä määrääminen täysin kansallisessa tapauksessa olisi kuulunut yksinomaan oikeusviranomaisten toimivaltaan.

Asiayhteyteen perustuva tulkinta

43. Toiseksi tätä tulkintaa ei heikennä millään tavoin *asiayhteys*, johon direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan ii alakohta kuuluu. Tässä yhteydessä on muistettava, että tämän säännöksen toisessa virkkeessä säädetään nimenomaisesti, että oikeusviranomainen on käyttäessään toimivaltaansa vahvistaa eurooppalainen tutkintamääräys velvollinen tutkimaan, että määräys vastaa tämän direktiivin mukaisia eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista koskevia, erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdassa säädettyjä edellytyksiä. Mikään näistä eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista koskevista edellytyksistä ei näytä olevan esteenä sille, että KNAB:n kaltaista muuta viranomaista kuin oikeusviranomaista, joka määrää oikeusviranomaisen vahvistamista tutkintatoimenpiteistä, voitaisiin pitää ”määräyksen antavana viranomaisena”, jos tällaisista toimenpiteistä määrääminen kansallisessa tapauksessa olisi kuulunut oikeusviranomaisten toimivaltaan.

44. Ensinnäkin direktiivin 2014/41 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti, kun sitä luetaan yhdessä tämän direktiivin 2 artiklan c alakohdan ja sen johdanto-osan 11 perustelukappaleen kanssa, eurooppalaisen tutkintamääräyksen vahvistaminen samoin kuin sen antaminen näet edellyttää kahden kumulatiivisen edellytyksen täyttymistä, eli yhtäältä tämän 6 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamisen on oltava välttämätöntä ja oikeassa suhteessa kyseisen direktiivin 4 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen, erityisesti rikosoikeudellisten menettelyjen, tavoitteisiin, kun otetaan huomioon epäillyn tai syytteessä olevan henkilön oikeudet,[23] ja toisaalta kyseisen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä mainituista tutkintatoimenpiteistä olisi voitu määrätä samoin edellytyksin vastaavassa kansallisessa tapauksessa.[24] Direktiivin 6 artiklan 2 kohdan nojalla kussakin tapauksessa määräyksen antava viranomainen tarkistaa näiden kahden edellytyksen noudattamisen.

45. Vaikka näissä säännöksissä ei täsmennetä, miten ja missä rikosoikeudellisen menettelyn vaiheessa direktiivin 2014/41 6 artiklan 1 kohdassa säädettyjen edellytysten on täytyttävä, koska nämä säännöt kuuluvat välttämättä määräyksen antavan valtion menettelyllisen autonomian piiriin, 2 artiklan c alakohdan ii alakohdasta, 6 artiklan 1 ja 2 kohdasta sekä tämän direktiivin johdanto-osan 11 perustelukappaleesta ilmenee yhdessä luettuina, että sekä muun viranomaisen kuin oikeusviranomaisen on eurooppalaisen tutkintamääräyksen laatimisvaiheessa ja muun muassa esittäessään erityisiä tutkintatoimenpiteitä että oikeusviranomaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen vahvistamisvaiheessa varmistettava näiden edellytysten noudattaminen. Tätä toteamusta tukee sekin, että oikeusviranomaisen on ”vahvistettava” eurooppalainen tutkintamääräys, sillä ”vahvistaminen” edellyttää välttämättä sitä, että hyväksytään muun viranomaisen kuin oikeusviranomaisen suorittama ensimmäinen varmistus. Tämä toteamus puoltaa tulkintaa, jonka mukaan silloin, kun tällainen vahvistus on olemassa, kyseisessä direktiivissä ei edellytetä sitä, että määräyksen antavalla viranomaisella olisi myös toimivalta määrätä asianomaisista toimenpiteistä kansallisessa tapauksessa. Eurooppalainen

[23] Ks. tuomio Spetsializirana prokuratura (32 kohta) ja tuomio EncroChat (88 kohta).

[24] Ks. tuomio Staatsanwaltschaft Wien (57 kohta) ja tuomio EncroChat (87 kohta).

tutkintamääräys on näet ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan toimea siinä muodossa kuin se on täytäntöönpanohetkellään eli sen jälkeen, kun oikeusviranomainen on vahvistanut sen, sillä ennen tätä vaihetta sillä ei ole oikeusvaikutuksia eikä sitä voida toimittaa. [25]

46. Tässä tapauksessa ei ole perusteita katsoa, että näitä direktiivin 2014/41 6 artiklassa asetettuja edellytyksiä ei olisi noudatettu pääasian yhteydessä.

47. Ensimmäisestä edellytyksestä, josta säädetään tämän direktiivin 6 artiklan 1 kohdan a alakohdassa joka koskee yhtäältä välttämättömyyttä ja oikeasuhteisuutta menettelyjen tavoitteisiin nähden, on näet todettava, kuten ilmenee Latvian hallituksen esittämistä huomautuksista, että KNAB vastaanotti tarvittavat oikeudelliset luvat latvialaiselta tuomioistuimelta ennen riidanalaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista tutkintamääräyksessä tarkoitettujen etsintätoimenpiteiden osalta. Toisaalta epäillyn tai syytetyn henkilön oikeuksien huomioon ottamisen osalta minkään unionin tuomioistuimelle toimitetun asiakirjan perusteella ei voida katsoa, että riidanalaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen tuomioistuinvalvonnalla ei olisi kyetty varmistamaan tällaista perusoikeuksien noudattamista. Vaikuttaisi päinvastoin siltä, että tämä eurooppalainen tutkintamääräys olisi ollut vastaavassa kansallisessa tapauksessa kaksinkertaisen tuomioistuinvalvonnan kohteena ensin tutkintatuomarin ja toiseksi Latvian tasavallan yleisen syyttäjän viraston taholta ja että tämä valvonta olisi perustunut muun viranomaisen kuin oikeusviranomaisen toimittamien tietojen kokonaisuuteen.

48. Direktiivin 2014/41 6 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetyn toisen edellytyksen osalta unionin tuomioistuimen käytettävissä olevista asiakirjoista ilmenee niin ikään, että samoista riidanalaisessa eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä mainituista tutkintatoimenpiteistä olisi voitu määrätä vastaavassa kansallisessa tapauksessa, koska KNAB olisi voinut ehdottaa näitä samoja toimenpiteitä tutkintatuomarin hyväksyttäviksi. Unionin tuomioistuin on lisäksi jo todennut, että kun tämän direktiivin 6 artiklan 1 kohdan b alakohdassa käytetään ilmaisuja ”samoin edellytyksin” ja ”vastaavassa kansallisessa tapauksessa”, eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamisen täsmällisten edellytysten määrittäminen riippuu sen mukaan yksinomaan määräyksen antaneen valtion lainsäädännöstä. [26] Tämän säännöksen tarkoituksena on estää määräyksen antaneen valtion lainsäädännössä säädettyjen sääntöjen ja takeiden kiertäminen. [27] Tällaisen kiertämisen riskiä ei voi kuitenkaan syntyä sillä perusteella, että eurooppalaisen tutkintamääräyksen antaa muu viranomainen kuin oikeusviranomainen, kun oikeusviranomainen vahvistaa sen myöhemmin.

49. Toiseksi direktiivin 2014/41 6 artiklan 1 kohdassa säädettyjen edellytysten täyttämisen lisäksi määräyksen antavan viranomaisen on toimitettava lisäselvityksiä tiettyjen erityisten tutkintatoimien yhteydessä. Kyseisen direktiivin 26 artiklan 5 kohdassa edellytetään pankkitilejä ja muita rahoitustilejä koskevien tietojen osalta, että tutkintamääräyksen antava viranomainen mainitsee syyt, joiden vuoksi se katsoo pyydetyillä tiedoilla todennäköisesti olevan olennaista arvoa kyseisen rikosoikeudellisen menettelyn kannalta. Saman direktiivin 27 artiklan 4 kohdassa säädetään myös pankkitapahtumia ja muita rahoitustapahtumia koskevien tietojen osalta ja sen 28 artiklan 3 kohdassa tutkintatoimenpiteiden, joihin liittyy todisteiden hankkimista reaaliaikaisesti, jatkuvasti ja tietyn ajanjakson ajan, osalta, että kyseinen viranomainen mainitsee, miksi se pitää pyydettyjä tietoja merkityksellisinä kyseisen rikosoikeudellisen menettelyn

[25] Ks. vastaavasti tuomio 9.10.2019, NJ (Wienin yleisen syyttäjän virasto) (C-489/19 PPU, EU:C:2019:849, 42 ja 43 kohta).

[26] Ks. tuomio EncroChat (90–93 kohta).

[27] Ks. tuomio EncroChat (97 kohta).

kannalta.[28] Nämä lisäselvitykset voi toimittaa muu viranomainen kuin oikeusviranomainen riippumatta siitä, että tarvittaessa kansallisessa tapauksessa päätökset, joilla määrätään tällaisten tietojen toimittamisesta, kuuluisivat oikeusviranomaisen tehtäviksi.

50. Kolmanneksi direktiivin 2014/41 14 artiklan 1 kohdassa, luettuna yhdessä sen johdanto-osan 22 perustelukappaleen kanssa, säädetään jäsenvaltioiden yleisestä velvoitteesta huolehtia siitä, että oikeussuojakeinot, jotka vastaavat vähintään niitä, joita voidaan käyttää vastaavassa kansallisessa tapauksessa, ovat sovellettavissa eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä mainittuihin tutkintatoimenpiteisiin. Lisäksi direktiivin 14 artiklan 3 kohdan mukaan määräyksen antavan viranomaisen on varmistettava, että tällaisen määräyksen kohteena olevilla henkilöillä on riittävät tiedot kansallisen lainsäädännön mukaisista oikeussuojakeinoista ja määräajoista kyseisen määräyksen vastustamiseksi, jotta voidaan varmistaa, että niitä voidaan tosiasiallisesti käyttää.[29] Lopuksi on huomattava, että direktiivin 2014/41 14 artiklan 7 kohdan mukaan määräyksen antaneen valtion on otettava huomioon eurooppalaisen tutkintamääräyksen tunnustamisen tai täytäntöönpanon tuloksekas riitauttaminen oman kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti. Niinpä jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeutta puolustukseen ja menettelyn oikeudenmukaisuutta kunnioitetaan, kun arvioidaan eurooppalaisella tutkintamääräyksellä hankittuja todisteita, sanotun kuitenkaan rajoittamatta menettelyä koskevia kansallisia sääntöjä.[30] Mielestäni näiden tiedonantovelvoitteiden ja puolustautumisoikeuksien noudattamisen voi yhtä hyvin varmistaa muu viranomainen kuin oikeusviranomainen oikeusviranomaisen valvonnassa riippumatta siitä, voiko ensin mainittu määrätä vastaavista tutkintatoimenpiteistä vastaavassa kansallisessa tapauksessa.

Teleologinen tulkinta

51. Kun tarkastellaan kolmanneksi direktiivin 2014/41 *tavoitetta*, vaikuttaa siltä, että tämän ratkaisuehdotuksen 42 kohdassa ehdotettu tulkinta on lisäksi omiaan varmistamaan tavoitteen täysimääräisen toteutumisen, sellaisena kuin se on mainittu tämän ratkaisuehdotuksen 25 kohdassa, kun sen mukaan tavoitteena on ottaa käyttöön yksinkertainen ja tehokkaampi eurooppalaiseen tutkintamääräykseen perustuva järjestelmä, jotta helpotetaan ja nopeutetaan oikeudellista yhteistyötä ja edistetään siten vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen toteutumista keskinäisen luottamuksen ja vastavuoroisen tunnustamisen periaatteiden perusteella.[31]

52. Tässä yhteydessä tavoite, joka liittyy yksinkertaiseen ja tehokkaaseen yhteistyöhön jäsenvaltioiden välillä, edellyttää, että kyetään yksilöimään yksinkertaisesti ja yksiselitteisesti viranomainen, joka on antanut eurooppalaisen tutkintamääräyksen, jotta voidaan ratkaista, onko oikeusviranomaisen vahvistettava tällainen päätös direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan mukaisesti. Tulkinta, joka perustuu pelkästään siihen toteamukseen, että määräyksen antanut valtio on ”määritellyt” muun viranomaisen kuin oikeusviranomaisen toimivaltaiseksi tutkintaviranomaiseksi tämän direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdassa tarkoitetulla tavalla, antaa mahdollisuuden määrittää yksiselitteisesti, kuuluuko viranomainen tämän säännöksen ii alakohdan soveltamisalaan, jo pelkästään määräyksen antaneen valtion tekemän valinnan eikä asianomaisten todisteiden luonteen perusteella. Päinvastainen tulkinta näet yhtäältä johtaisi järjestelmän ”pirstoutumiseen”, koska eri ”määräyksen antavat viranomaiset”

[28] Ks. tuomio Spetsializirana prokuratura (33 kohta).

[29] Ks. tuomio Staatsanwaltschaft Wien (60 ja 61 kohta).

[30] Ks. tuomio Staatsanwaltschaft Wien (62 kohta).

[31] Ks. tuomio 24.10.2019, Gavanozov (C-324/17, EU:C:2019:892, 35 kohta). Ks. myös tämän ratkaisuehdotuksen 25 kohta.

voisivat olla toimivaltaisia yhden ja saman tutkinnan yhteydessä sen mukaan, millainen on kansallisessa tapauksessa sovellettavien eri tutkintatoimenpiteiden ja niihin sovellettavan kansallisen menettelyllisen oikeuden luonne, ja toisaalta tällainen lähestymistapa aiheuttaisi oikeudellista epävarmuutta ja voisi monimutkaistaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanojärjestelmää ja tällä tavoin vaarantaa yksinkertaisen ja tehokkaan rikosoikeudellisen yhteistyön järjestelmän käyttöönoton jäsenvaltioiden välillä. [32]

53. Tämän jälkeen on muistutettava, että määräyksen antava viranomainen yksilöidään direktiivin 2014/41 johdanto-osan 10 perustelukappaleessa viranomaiseksi, joka ”voi parhaiten arvioida kyseessä olevan tutkinnan yksityiskohtien tuntemuksensa perusteella, mitä tutkintatoimenpidettä on käytettävä”. [33] Ei siis ole epäilystäkään siitä, että kun jäsenvaltio päättää antaa toimivallan muulle viranomaiselle kuin oikeusviranomaiselle, jotta tämä voisi toimia tutkintaviranomaisena, tämä viranomainen ”voi parhaiten arvioida” rikosoikeudellisen menettelyn kansallisen järjestelyn erityisessä asiayhteydessä tutkinnan eri yksityiskohtien paremman tuntemuksensa perusteella, mitkä tutkintatoimenpiteet sopivat parhaiten tämän tutkinnan tarkoituksiin, ja reagoida nopeasti erilaisiin prosessuaalisiin tilanteisiin, joita saattaa ilmetä. Näistä lähtökohdista ei voida väittää, kuten WBS on tehnyt, että eurooppalaisen tutkintamääräyksen hyväksyminen olisi huomattavasti tehokkaampaa tai yksinkertaisempaa, jos tutkintatuomari olisi määräyksen antavana viranomaisena antanut riidanalaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen itse direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan i alakohdan mukaisesti. Esimerkiksi silloin, jos asianomainen osapuoli riitauttaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanovaltiossa tämän eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamisen taustalla olevien aineellisten perusteiden osalta, tutkinnasta vastaavan muun viranomaisen kuin oikeusviranomaisen on voitava saada tietoja tästä riitauttamisesta, ja tämä olisi tehokkaampaa verrattuna tilanteeseen, jossa tiedot toimitetaan jonkin sellaisen toisen viranomaisen kautta, joka ei johda tutkintaa. [34] Samoin silloin, jos eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuu täytäntöönpanovaltiolle poikkeuksellisen suuria kustannuksia esimerkiksi monitahoisista asiantuntijoiden lausunnoista tai laajoista poliisioperaatioista taikka pitkäkestoisesta tarkkailutoiminnasta, kustannuksiin liittyvä kysymys saattaisi olla määräyksen antavan valtion ja täytäntöönpanovaltion välisten neuvottelujen kohteena. Tällaisten keskustelujen yhteydessä tutkinnasta vastaava muu viranomainen kuin oikeusviranomainen kykenee varmasti arvioimaan parhaiten hyötyjä, joita liittyy eurooppalaisen tutkintamääräyksen voimassa pitämiseen ja laajuuteen, erityisesti tutkinnan etenemisen perusteella. [35]

54. Lopuksi tässä yhteydessä on huomautettava, että tietyissä jäsenvaltioissa tutkintatuomarilla ei ole keskeistä asemaa tutkintamenettelyssä, koska hän osallistuu vain aika ajoin menettelyyn muun muassa hyväksyäkseen tietyt yleisen syyttäjän hakemat tutkintatoimenpiteet. [36] Tästä syystä kyseisellä tuomioistuimella olisi käytettävissään menettelyn asiakirja-aineisto vasta sillä hetkellä, kun se tekee päätöksensä, ja sen tiedot tutkinnasta olisivat vain vähäisiä. Tämä tuomioistuin ei näet voisi tutustua niihin tutkinnan aloihin, joita sen päätös ei koske, eikä kehitykseen, jota tapahtuisi päätöksen tekemisen jälkeen. Se, että edellytettäisiin, että kyseinen tuomioistuin on eurooppalaisen tutkintamääräyksen antava viranomainen, johtaisi vastavuoroisen oikeudellisen avunannon prosessin hidastumiseen muun muassa silloin, kun kyseessä on direktiivin 2014/41 6 artiklan 3 kohdan ensimmäisen virkkeen perusteella esitetty

[32] Ks. vastaavasti tuomio Staatsanwaltschaft Graz (43 ja 45 kohta).

[33] Ks. vastaavasti tuomio Spetsializirana prokuratura (37 kohta).

[34] Ks. tässä yhteydessä direktiivin 2014/41 johdanto-osan 22 perustelukappale.

[35] Ks. tässä yhteydessä direktiivin 2014/41 johdanto-osan 23 perustelukappale.

[36] Näin on esim. Saksan liittotasavallassa toisin kuin jossain muiden lainkäyttötraditioiden maissa kuten Ranskassa, jossa tutkintatuomari on täysimääräisesti vastuussa tutkinnasta.

täytäntöönpanoviranomaisen pyyntö. Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin perustellusti korostaa, mikäli ainoastaan tutkintatuomioistuinta pidetään ”määräyksen antavana viranomaisena” ja täytäntöönpanoviranomainen kääntyy sen puoleen pyytääkseen täsmennyksiä tämän direktiivin 6 artiklan 3 kohdan ensimmäisen virkkeen perusteella, tutkintatuomioistuin on pakotettu pyytämään tutkintaa johtavaa muuta viranomaista kuin oikeusviranomaista toimittamaan asiakirja-aineiston, ja sen on myös tutustuttava (uudelleen) tutkintaan sekä sen etenemiseen. Tilanne saattaisi monimutkaistua myös silloin kun, kuten tässä tapauksessa, tutkintatoimenpiteet eivät kuulu tuomioistuinten yksinomaiseen toimivaltaan ja niitä voivat toteuttaa muut viranomaiset, jolloin yhden asian täytäntöönpanoviranomainen saattaisi saada käsiteltäväkseen kaksi eurooppalaista tutkintamääräystä, joita ovat antaneet kaksi eri toimijaa.

Direktiivin 2014/41 syntyhistoria

55. Neljänneksi sanamuodon mukaista, asiayhteyteen perustuvaa ja teleologista tulkintaa tukee direktiivin 2014/41 *syntyhistoria*. Muistutettakoon, että laatiessaan lainsäädäntöhanketta seitsemän jäsenvaltion alun perin esittämän direktiiviehdotuksen [37] perusteella neuvosto oli todennut, että useat jäsenvaltiot olivat vastustaneet säännöstä, jolla otettiin käyttöön velvoite tunnustaa muiden viranomaisten kuin oikeusviranomaisten antamat eurooppalaiset tutkintamääräykset, mutta että ”tätä ehdotusta varten valitun oikeusperustan perusteella” kompromissi löydettiin sen ansiosta, että otettiin käyttöön pakollinen menettely, jossa vahvistetaan, vastaako eurooppalainen tutkintamääräys eurooppalaisen tutkintamääräyksen hyväksymisedellytyksiä, silloin kun sen antaa muu toimivaltainen viranomainen kuin tuomari, syyttäjä tai tutkintatuomari. [38] Tästä seuraa, että tätä valintaa tehtäessä on noudatettu jäsenvaltioiden menettelyllistä autonomiaa ja kunnioitettu kansallisten järjestelmien moninaisuutta ja muun muassa sitä, että tietyissä jäsenvaltioissa tutkintamenettelyä eivät johda tuomioistuimet vaan yleisen syyttäjän virasto tai hallintoviranomaiset. [39]

56. Katson kaiken edellä mainitun perusteella, että esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan ii alakohta ei ole esteenä sille, että sellaista muuta viranomaista kuin oikeusviranomaista, joka toteuttaa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti erityisiä tutkintatoimenpiteitä, voitaisiin pitää tässä säännöksessä tarkoitettuna eurooppalaisen tutkintamääräyksen antavana viranomaisena siinäkin tapauksessa, että tällaisten tutkintatoimenpiteiden toteuttaminen kansallisessa tapauksessa kuuluisi oikeusviranomaisten yksinomaiseen toimivaltaan, kunhan nämä tutkintatoimenpiteet vahvistaa ennen eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista oikeusviranomainen, joka on tutkinut, että kaikki tässä direktiivissä säädetyt eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamisen ja toimittamisen edellytykset täyttyvät.

[37] Ks. esim. Belgian kuningaskunnan, Bulgarian tasavallan, Viron tasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Itävallan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan aloite Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi annettu …, rikosoikeuden alan eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä (EUVL 2010, C 165, s. 22), 2 artiklan a alakohdan ii alakohta.

[38] Ks. 26.11.2010 annettu neuvoston tilanneraportti (16868/10 COPEN 266 EUROJUST 135 EJN 68 CODEC 1369), s. 5.

[39] Ks. tässä yhteydessä tämän ratkaisuehdotuksen alaviite 16 sekä Bachmaier Winter, L. ”Further Mutual Assistance: The European Investigation Order” teoksessa Ambos, K. ja Rackow, P. (toim.) *The Cambridge Companion to European Criminal Law*, Cambridge University Press, 2023, s. 292 ja 293, sekä Gogorza, A. ”Décision d’enquête européenne – La relativité de la notion européenne d’autorité judiciaire”, Droit pénal – Lexis Nexis, nro 2, 2021, s. 44.

Tuomion Spetsializirana prokuratura ulottuvuus

57. Korostan viidenneksi ja viimeiseksi, että toisin kuin lähinnä WBS ja komissio esittävät, tätä päätelmää ei voi heikentää tuomio Spetsializirana prokuratura, jossa unionin tuomioistuin totesi, että direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan ii alakohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että syyttäjä olisi toimivaltainen antamaan eurooppalaisen tutkintamääräyksen, jonka tarkoituksena on hankkia tietoja, jotka liittyvät liikenteeseen ja televiestinnän paikkatietoihin, kun vastaavassa kansallisessa tapauksessa tällaisten tietojen hankkimiseen tarkoitetun tutkintatoimenpiteen antaminen kuuluu tuomarin yksinomaiseen toimivaltaan.

58. Todettakoon aivan aluksi, kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin perustellusti huomauttaa, että kyseisen tuomion taustalla olleessa asiassa eurooppalaisen tutkintamääräyksen antanut viranomainen oli direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan i alakohdassa tarkoitettu määräyksen antava viranomainen eli Bulgarian yleinen syyttäjä, kun nyt käsiteltävässä asiassa määräyksen antava viranomainen on tämän direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdassa tarkoitettu muu toimivaltainen viranomainen. Tämä ero merkitsee sitä, että unionin tuomioistuimen erityisesti kyseisen tuomion 29 ja 30 kohdassa, joissa unionin tuomioistuin tarkasteli kyseisen direktiivin 2 artiklan c alakohdan i alakohdan sanamuotoa, vahvistamat periaatteet koskevat johdonmukaisesti vain oikeusviranomaisia eikä niitä voida soveltaa muihin viranomaisiin kuin oikeusviranomaisiin. Samassa tuomiossa edellytetään toisin sanoen, että viranomainen, joka on toimivaltainen antamaan eurooppalaisen tutkintamääräyksen, ja viranomainen, joka on toimivaltainen toteuttamaan samat tutkintatoimenpiteet kansallisessa tapauksessa, ovat samalla hierarkisella tasolla, mutta ainoastaan silloin, jos nämä kaksi viranomaista ovat oikeusviranomaisia.

59. Huomautan tämän jälkeen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tavoin, että nyt käsiteltävä asia poikkeaa asiasta, jossa annettiin tuomio Spetsializirana prokuratura, koska riidanalaisen etsintätoimenpiteen, josta määrääminen kuuluu Latvian oikeuden nojalla vain tuomioistuimille, on ennen sen antamista hyväksynyt tutkintatuomari ja jäsenvaltion yleinen syyttäjä on tämän jälkeen vahvistanut sen, koska hän pitänyt sitä välttämättömänä ja oikeasuhteisena. Sitä vastoin asiassa, jossa annettiin tuomio Spetsializirana prokuratura, Bulgarian yleinen syyttäjä oli direktiivin 2014/41 2 artiklan c alakohdan i alakohdassa tarkoitettuna määräyksen antavana viranomaisena antanut neljä eurooppalaista tutkintamääräystä, jotka koskivat televiestintään liittyvien liikennetietojen ja paikkatietojen keräämistä, pyytämättä etukäteen bulgarialaisen tuomioistuimen myötävaikutusta, kun vastaavassa kansallisessa tapauksessa Bulgarian yleinen syyttäjä olisi voinut määrätä tällaisista toimenpiteistä vain tällaisen tuomioistuimen luvalla. Näin ollen tämä seikka johtaa siihen, että unionin tuomioistuimen kyseisen tuomion 32–38 kohdassa hyväksymiä perusteluja, joissa tarkastellaan tämän direktiivin asiayhteyttä ja tavoitteita, ei voida soveltaa eivätkä ne ole merkityksellisiä nyt käsiteltävän asian kannalta.

60. On näet yhtäältä korostettava, kuten tämän ratkaisuehdotuksen 44–48 kohdassa, asiayhteyttä koskevasta tarkastelusta, jonka unionin tuomioistuin on tehnyt tuomion Spetsializirana prokuratura 32–35 kohdassa ja joka koskee direktiivin 2014/41 6 artiklan 1 kohtaa, että vaikuttaa siltä, että kyseisen säännöksen mukaisilla edellytyksillä ei ole merkitystä nyt käsiteltävässä asiassa. Tässä tapauksessa KNAB on näet ”tutkintaviranomaisena” ja siten viranomaisena, joka on toimivaltainen määräämään tutkintatoimenpiteestä kansallisen oikeuden nojalla, täyttänyt arviointivelvoitteet, jotka liittyvät tämän toimenpiteen tarpeellisuuteen ja oikeasuhteisuuteen ja joista säädetään tämän direktiivin 6 artiklan 1 kohdan a alakohdassa, koska toimivaltainen tutkintatuomari on täsmentänyt päätöksessään, että Berliinissä tehtäviksi suunnitellut etsinnät

olivat tarpeellisia ja oikeasuhteisia. Siten toisin kuin asiassa, jossa annettiin tuomio Spetsializirana prokuratura, tässä tapauksessa ei ollut tarpeen täyttää erityisvaatimuksia, jotka koskivat sitä, että viranomainen itse perustelee toimenpiteen. Lisäksi KNAB on antanut riidanalaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen olosuhteissa, joissa tutkintatoimenpiteestä olisi voitu määrätä vastaavassa kansallisessa tapauksessa, koska tutkintatuomari on tehnyt päätöksen etsintätoimenpiteen hyväksymisestä ennen tämän eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista.

61. Toisaalta merkityksellisiä eivät voi myöskään olla ne toteamukset, jotka perustuvat direktiivin 2014/41 tavoitteiden tarkasteluun tuomion Spetsializirana prokuratura 36–38 kohdassa ja jotka ovat johtaneet siihen, että unionin tuomioistuin on päätellyt tämän direktiivin 2 artiklan c alakohdan i alakohdan tulkinnan yhteydessä, että se, että eurooppalaisen tutkintamääräyksen antava viranomainen ja viranomainen, joka on toimivaltainen määräämään tutkintatoimenpiteistä tämän rikosmenettelyn yhteydessä, eivät ole samat, saattaisi monimutkaistaa yhteistyöjärjestelmää ja tällä tavoin vaarantaa yksinkertaisen ja tehokkaan järjestelmän käyttöönoton. Päinvastoin, kuten tämän ratkaisuehdotuksen 52–54 kohdassa on korostettu, kyseisen direktiivin 2 artiklan c alakohdan ii alakohdan tulkinnan yhteydessä vaatimus, jonka mukaan eurooppalaisen tutkintamääräyksen antavan viranomaisen olisi välttämättä oltava viranomainen, joka on toimivaltainen määräämään riidanalaisesta tutkintatoimenpiteestä kansallisen lainsäädännön nojalla, saattaa, jos tämä viranomainen on muu kuin oikeusviranomainen, johtaa tämän yhteistyöjärjestelmän monimutkaistumiseen.

Ratkaisuehdotus

62. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Kammergericht Berlinin (Berliinin osavaltion ylioikeus, Saksa) ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä 3.4.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/41/EU 2 artiklan c alakohdan ii alakohtaa

on tulkittava siten, että

se ei ole esteenä sille, että sellaista muuta viranomaista kuin oikeusviranomaista, joka toteuttaa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti erityisiä tutkintatoimenpiteitä, voitaisiin pitää tässä säännöksessä tarkoitettuna eurooppalaisen tutkintamääräyksen antavana viranomaisena siinäkin tapauksessa, että tällaisten tutkintatoimenpiteiden toteuttaminen kansallisessa tapauksessa kuuluisi oikeusviranomaisten yksinomaiseen toimivaltaan, kunhan nämä tutkintatoimenpiteet vahvistaa ennen eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista oikeusviranomainen, joka on tutkinut, että kaikki tässä direktiivissä säädetyt eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamisen ja toimittamisen edellytykset täyttyvät.